

**NORDLAND
STATSADVOKATEMBETER**

INSPEKSJONSRAPPORT SAKSGJENNOMGANG VOLD I NÆRE RELASJONER

Nordland politidistrikt

NOVEMBER 2025

Innholdsfortegnelse

1	Sammendrag	3
2	Bakgrunn	3
3	Sammendrag av funn.....	5
4	Observasjoner og vurderinger	7
5	Anbefalinger og tiltak	10

1 Sammen drag

Statsadvokatene i Nordland har i perioden 1. juni – 18. august 2025 påtaleavgjort saker som gjelder vold og mishandling i nære relasjoner.

I den sammenheng har man fylt ut et skjema med spørsmål innen følgende tema:

- Etterforsningsledelse - Etterforsningsplaner og formålsstyring av etterforskningen
- Fornærmedeavhør
- Beskyttelsestiltak
- Koding og påtaleavgjørelse

Arbeidet har både være en oppfølging av tidligere fagledelsestiltak, og vært et tiltak for å se hvor det er behov for ytterligere fagledelsestiltak fremover.

Det gjøres mye godt arbeid innen de områdene som er undersøkt. Det er likevel flere områder hvor det er rom for forbedring og det er grunn til fortsatt å ha fokus på dette viktige saksområdet både innad i politidistriktet og gjennom statsadvokatenes fagledelse av politiet. Statsadvokatenes videre fokus vil i første omgang særlig knytte seg til formålsstyring av etterforskningen, herunder bruk av etterforsningsplaner og samarbeid mellom påtaleansvarlig og PEL/etterforskere, organiseringen av etterforskningen og opplæring av nyansatte.

2 Bakgrunn

Formålet med gjennomgangen

Fra sommeren 2022 ble påtalemyndigheten i politiet som en hovedregel gitt mulighet til å henlegge alle saker, også saker med høy strafferamme hvor det hadde vært en siktet i saken. Fra og med 1. juli 2023 fikk politijurister med utvidet påtalekompetanse også kompetanse til å ta ut tiltale i saker som gjelder overtredelse av straffeloven § 282 (mishandling i nære relasjoner). Disse endringene innebar en stor utvidelse av politiets kompetanse på saksfeltet som gjelder mishandling i nære relasjoner.

Saker som gjelder vold og mishandling i nære relasjoner er et stort samfunnsproblem, og det er et saksfelt som det kan være komplisert å etterforske. Hvordan sakene kodes innledningsvis har stor betydning for hvordan sakene prioriteres, og om det er krav til etterforsningsplan i saken.

Nordland statsadvokatembeter hadde i 2023 en saksgjennomgang/inspeksjon av saker som gjaldt mishandling i nære relasjoner¹. Hovedfokuset i inspeksjonen var bruk av etterforsningsplaner. Inspeksjonen viste at det var stort rom for forbedringer både hva gjaldt omfang av opprettelse av etterforsningsplaner, og innholdet i disse. Som en følge av disse

¹ "Saksgjennomgang/inspeksjon mishandling i nære relasjoner" Nordland statsadvokatembeter 2023

funnene har Nordland statsadvokatembeter hatt fokus på bruk av etterforsningsplaner ved resultatoppfølgingen av distriktet. Dette har skjedd både ved samarbeid med FOA etterforskning og FOA påtale, deltakelse på PÅL- og PEL-samlinger i distriktet, samarbeidsmøter ved politiledelsen, og ved å ha en løpende vurdering av etterforsningsplaner ved enkeltsaksbehandlingen. Denne løpende vurderingen er nylig avsluttet fra statsadvokatenes side, og skal i det videre følges opp av seksjonspåtalelederne.

Disse momentene medførte at statsadvokatene ønsket å se nærmere på politiets behandling av saker som gjaldt vold og mishandling i nære relasjoner, og også denne gangen ha et særlig fokus på etterforsningsplaner og formålsstyring av etterforskningen. Vi ba derfor om at denne typen saker i en periode ble sendt statsadvokaten for avgjørelse av påtalespørsmålet.

Sakene som ble bedt oversendt var saker som var subsumert under straffeloven § 282 og § 283, og alle saker med krenkelser i nær relasjon, men som ikke var subsumert under mishandlingsbestemmelsene, typisk overtredelser av straffeloven §§ 271 og 266. De siste sakene ble tatt med for å vurdere om disse sakene hadde riktig koding, og derfor fikk riktig prioritet,

For å begrense omfanget av gjennomgangen av sakene ble det valgt noen hovedfokusområder. Hovedformålet med gjennomgangen var å vurdere:

- Etterforskningsledelsen av sakene, herunder om etterforskningen var tilstrekkelig formålsstyrt
- Fenomenforståelsen ved etterforskningen
- Om politiet har tilstrekkelig fokus på beskyttelsestiltak og fokus på å forbygge nye handlinger
- Påtalebehandlingen av saken. Herunder se om for mange saker henlegges eller foreslås henlagt (større oppklaringspotensial?)

Gjennomføring

30. april i år sendte statsadvokatene et bestillingsbrev til Nordland politidistrikt hvor det blant annet ble redegjort for bakgrunnen for inspeksjonen, hvilke saker som skulle sendes inn og hvordan politiet skulle forberede sakene som skulle sendes statsadvokaten for avgjørelse.

Perioden for innsendelse av saker ble satt til fom 1. juni tom 31. august. Det ble imidlertid tatt forbehold om at perioden kunne endres, og i brev av 18. august ble det besluttet at perioden for innsendelse av saker skulle opphøre fra denne datoen.

Statsadvokatene gjennomgikk til sammen 27 saker. Alle 5 statsadvokater ved kontoret gjennomgikk saker og påtaleavgjorde sakene, eller sendte de tilbake til ytterligere etterforskning.

I forbindelse med gjennomgangen av sakene fylte alle statsadvokatene ut samme skjema, og la til merknader der det var behov for det. Skjemaene var delt inn i følgende kapitler;

- Innledende/overordnede spørsmål

- Etterforsningsplan og formålsstyring av etterforskingen
- Avhør av fornærmede (hovedfornærmede) og oppfølgingen av dette
- Vurdering av risiko for nye handlinger og beskyttelsestiltak
- Koding av sakene og påtalebehandlingen

Etterforskningsplaner og formålsstyring av etterforskingen ble valgt som fokusområde fordi dette er viktige virkemidler for å få etterforskingen på rett spor og ressurssette den riktig, ha tilstrekkelig fremdrift og for å sikre at objektiviteten opprettholdes. Tidligere undersøkelser og gjennomganger har vist at etterforskningsplaner ikke har blitt brukt i det omfang og med den kvalitet som er pålagt².

Avhør av fornærmede er som regel et av de viktigste bevisene i saker som gjelder vold og mishandling i nære relasjoner, og vil ofte være det beviset som setter retning for etterforskingen. Statsadvokaten ønsket derfor å se nærmere på kvaliteten av disse avhørene, herunder om man søkte å belyse et eventuelt regime, og om avhørene ble fulgt opp med ytterligere etterforskingsskritt.

Vurdering av risiko for nye handlinger og beskyttelsestiltak er viktige virkemidler for å søke å forebygge nye handlinger. Statsadvokaten ønsket derfor å se om sakene viste at det var gode rutiner på disse områdene, og notoritet over vurderingene som ble gjort.

Hvilken koding sakene gis vil kunne/og skal få stor betydning for hvilken prioritet sakene gis i politiet. Vi ønsket derfor å kartlegge om sakene var gitt riktig koding innledningsvis.

Vi ønsket også å se på påtalebehandlingen av sakene, særlig fordi politiet nå i stor grad har kompetanse til å avgjøre disse sakene selv.

Antallet gjennomgåtte saker er ikke høyt. Man må derfor være forsiktig med å legge for mye i de konkrete funnene. Funnene har størst verdi der de understøtter funn som også er gjort ved andre gjennomganger og annet fagledelsesarbeid.

Rapporten har vært forelagt ledelsen i Nordland politidistrikt i forkant av ferdigstilling.

3 Sammen drag av funn

Innledende spørsmål

Av de 27 gjennomgåtte sakene gjaldt 9 vold mot partner, 13 saker gjaldt vold mot barn 4 saker gjaldt vold mot både partner og barn og 1 sak gjaldt vold mot andre i nær relasjon. Vi vil i all hovedsak ikke skille mellom de ulike sakstypene i rapporten.

² Riksadvokatens rundskriv RA-2023-2 "Rundskriv om vold i nære relasjoner" pkt 4.5 med videre henvisninger.

A. Etterforskningsplan og formålsstyring av etterforskningen

Det var etterforskningsplan i 19 av 24 saker hvor det var krav om dette. I 2 av de 5 sakene hvor det ikke var etterforskningsplan var det notoritet om at det var besluttet at det ikke skulle være etterforskningsplan.

I de sakene som hadde etterforskningsplan ble hypotesene i 10 av sakene vurdert som gode, i 4 av sakene vurdert som tilfredsstillende og i 5 av sakene vurdert som ikke-tilfredsstillende.

Rettslig relevante temaer var jevnt fordelt på gode, tilfredsstillende og ikke-tilfredsstillende. Når det gjaldt informasjonsbehov så ble hele 13 av de 19 planene vurdert som ikke-tilfredsstillende.

Ca 2/3 av planene ble vurdert som "levende" ved at de initiale planene ble fulgt opp.

I over halvparten av sakene med etterforskningsplan ble det ikke funnet spor av at påtalefaglig etterforskningsleder (PÅL) hadde vært involvert ved utarbeidelsen av hypoteser, rettslig relevante temaer og informasjonsbehov.

I ca $\frac{3}{4}$ av de 27 sakene vi gjennomgikk fremgikk det imidlertid av beslutningslogg, arbeidslogg, faktiske beslutninger el. l. at PÅL hadde vært involvert i saken underveis i etterforskningen.

5 av sakene ble henlagt tidlig fordi de ikke hadde oppklaringspotensial. Det var ingen av sakene som ble vurdert som overetterforsket ved at man brukte tid på saker som ikke hadde oppklaringspotensial.

B. Avhør av fornærmede (hovedfornærmede) og oppfølging av dette

Fornærmede var avhørt i 24 av de 27 sakene.

I 19 av sakene var det innhentet fritak fra taushetsplikt for helsevesen mm, og i de fleste av disse sakene var dette fulgt opp ved innhenting av dokumentasjon.

Halvparten av sakene ble vurdert som gode mtp kartlegging av konkrete hendelser med vold, trusler, tvang, frihetsberøvelse eller liknende, og ytterligere 7 saker ble vurdert som "tilfredsstillende".

Når det gjaldt tiden mellom hendelsene og virkningen for fornærmede (regime), så var vurderingene noe lavere ved at 11 av sakene ble vurdert som tilfredsstillende, og 6 som gode. I 3 av sakene ble dette ikke vurdert som aktuelt, for eksempel fordi sakene åpenbart gjaldt et engangstilfelle.

Å belyse seksuelle krenkelser ble ansett relevant i 11 av sakene, og det var gjort forsøk på å belyse dette i 7 av disse.

I de fleste sakene der det var relevant å ettergå opplysninger som fremkom i avhør ved ytterligere etterforskingsskritt, så var dette blitt gjort. Avhørene ble også vurdert som målrettet

og konkret i de aller fleste sakene, og det var tatt oppfølgingsavhør/supplerende avhør i 2/3 av sakene der dette ble vurdert som nødvendig.

C. Vurdering av risiko for nye handlinger og beskyttelsestiltak

12 av sakene gjaldt partnervold, og det var gjort SARA-vurdering i 10 av disse.

Besøksforbud var vurdert i flesteparten av sakene der dette ble ansett som aktuelt.

Bare 1 av sakene var etterforsket med tanke på OVA. Ytterligere 5 saker ble vurdert som aktuelle.

Statsadvokatene fant at varetektsfengsling burde vært vurdert i 4 av sakene, og i 3 av disse var det spor i saken av at dette hadde vært vurdert.

D. Påtalevedtaket

20 av de 27 sakene som ble gjennomgått ble sendt inn med forslag om henleggelse.

Statsadvokatene sluttet seg til henleggelse i 16 av disse sakene. I 3 av de øvrige sakene beordret statsadvokatene forelegg eller påtaleunntatelse for mindre alvorlige forhold, mens den ene saken ble sendt i retur for ytterligere etterforskning. 4 saker ble sendt inn med forslag om tiltalebeslutning. Av disse sakene tok statsadvokaten ut tiltale i 1 sak, mens de 3 andre ble sendt i retur for ytterligere etterforskning. De 3 øvrige sakene var klage på henleggelse, forslag om forelegg og forslag om nedsubsumering. Statsadvokaten sluttet seg til politiets innstilling i alle disse 3 sakene.

Koding og subsumsjon ble vurdert som riktig i de aller fleste sakene både ved oppstart av saken og ved oversendelse til statsadvokaten. I noen tilfeller var saken ikke endret til riktig subsumsjon ved oversendelse.

8 av de 27 sakene ble bedømt til ikke å være tilstrekkelig etterforsket ved oversendelse til statsadvokaten. Statsadvokaten var enig i politiets innstilling i 18 av sakene.

Det var få saker som var oversendt med forslag om tiltalte eller forelegg, og derfor ikke mange saker der man fikk mulighet til å vurdere lovgjengivelse og grunnlag. I de 5-6 sakene som ble vurdert ble disse imidlertid vurdert som gode eller tilfredsstillende.

4 Observasjoner og vurderinger

Gode praksiser identifisert i sakene

Ved undersøkelsen som ble gjort i 2023 gjennomgikk statsadvokaten 29 saker som alle var subsumert som overtredelse av straffeloven § 282 og derfor hadde krav til etterforskningsplan. Undersøkelsen da viste at 16 av saken ikke hadde spor av etterforskningsplan i det hele tatt, og bare 2 av etterforskningsplanene som ble laget ble vurdert som tilfredsstillende.

Undersøkelsen som nå er gjort viser at det var opprettet etterforskningsplan i ca 4/5 av sakene hvor det var krav om dette. Dette er en stor fremgang.

Bedømmelsen av innholdet er også bedre denne gang. Det er særlig en positiv utvikling at hypotesene ble vurdert som gode i over halvparten av sakene som hadde etterforskningsplan, og at ca en fjerdedel ble bedømt som tilfredsstillende. Dette taler for at det har vært en konstruktiv utvikling i arbeidet med hypoteser.

Gjennomgangen viser at flere saker uten oppklaringspotensial ble henlagt på et tidlig tidspunkt. Dette er et positivt funn som viser at politiet søker å styre etterforskningsressursene til de riktige sakene.

Avhørene av fornærmede ble i stor grad vurdert som gode eller tilfredsstillende hva gjelder kartlegging av konkrete episoder, det var i stor grad innhentet helseopplysninger, og opplysningene som fremkom i avhør var i stor grad ettergått ved ytterligere etterforskingsskritt. Dette tyder på at fornærmedeavhøret tas på alvor ved etterforskingen av disse sakene.

Det ble foretatt SARA-vurdering i nesten alle sakene som gjaldt anmeldelse for partnervold. Dette taler for at det er gode rutiner for at disse sakene fanges opp og at vurderingene faktisk gjennomføres. Dette er viktig og positivt med tanke på muligheten for å forebygge nye hendelser.

Statsadvokaten enig i politiets innstilling i de fleste sakene. Dette indikerer at statsadvokatene og politijuristene i stor grad ligger på lik linje når det gjelder vurderingen av hvilke saker som skal henlegges, og hvilke det skal reageres med positiv påtaleavgjørelse.

Områder med behov for forbedring og områder det kan være grunn til å se nærmere på

Undersøkelsen viser at det ikke ble opprettet etterforskningsplaner i flere av sakene hvor det er krav om slik plan, og at kvaliteten på planene som ble laget i mange tilfeller ikke var god nok. Tallene kan imidlertid tyde på at kvaliteten på planene er i bedring. Statsadvokatene i Nordland har de siste årene hatt et særlig fokus på etterforskningsplaner ved resultatoppfølgingen av politidistriktet, og har gjennomgått etterforskningsplaner i den løpende saksbehandlingen. Embetsleder i Nordland har nylig oppsummert funnene som er gjort ved disse gjennomgangene:

"Vi har gjennom 21 måneder undersøkt ca 80 e-planer. Det har i løpet av denne perioden blitt markant økning i e-planer som vurderes som gode, fra 13 % i første halvdel av 2024 til 32 % i oktober 2025. I KU2024 ble 10 % av sakene vurdert som gode.

Ca. 40 % av e-planene er av oss vurdert som ikke tilfredsstillende og tallet er forholdsvis stabilt gjennom hele perioden. Det ligger noe lavere enn resultatet nasjonalt (jf. KU2024 hvor ca halvparten av sakene ble vurdert som ikke tilfredsstillende).

Det er grunn til å anta at det i flere saker stadig gjøres et mer grundig arbeid med e-planer, da andelen ikke tilfredsstillende er høvelig stabilt, mens mange planer har hevet seg fra tilfredsstillende til gode.

Statsadvokatene er tilfreds med at det er en positiv utvikling i Nordland. Vi vil samtidig fremheve at det er svært viktig at utviklingen fortsetter i riktig retning. Vi har stor tro på at gode e-planer effektiviserer og bedrer etterforskningen, og at dette er veien å gå for å ha kontroll på restansene i de alvorligste og prioriterte straffesakene i Nordland."

Statsadvokatene hadde i 2024 en omfattende kvalitetsundersøkelse av voldtektssaker der man blant annet vurderte bruken av etterforskningsplaner. Også ved etterforskning av voldtektssaker er det pålegg om opprettelse av slik plan. I Nordland undersøkte man i denne sammenheng 38 saker. I 38 % av sakene var det ikke opprettet etterforskningsplan. Det var i liten grad notoritet knyttet til hvilke vurderinger som var gjort når det ikke var opprettet etterforskningsplan, og det var få spor av PÅLs involvering i etterforskningsplanene. I 48 % av sakene ble kvaliteten på etterforskningsplanene vurdert som ikke-tilfredsstillende.³

Saksgjennomgangen som nå er gjort viser videre at det i liten grad fremgikk av planene at PÅL var involvert ved opprettelse av planene og utarbeidelse av hypoteser, rettslig relevante temaer og informasjonsbehov.

Viktigheten av at PÅL er involvert i etterforskningen og har mulighet til å være med på å formålsstyre denne på et tidlig tidspunkt er godt kjent og fremgår klart av blant annet PÅL-brevet og rundskriv om vold i nære relasjoner⁴. Det er også PÅL sitt ansvar at etterforskningsplan opprettes. Selv om man tar høyde for at det nok er en del uformell kontakt mellom PELer og etterforskere og politijurister, så er statsadvokaten av den oppfatning at man trygt kan legge til grunn at det er forbedringspotensial på dette området.

Det kan være grunn til å se nærmere på i hvilken grad organiseringen av etterforskningen muliggjør og tilrettelegger for en slik samordning i startfasen, og om mulighetene man har utnyttes i tilstrekkelig grad.

Det har vært en forbedring ved utformingen av hypoteser. For informasjonsbehov ble resultatene imidlertid gjennomgående svake. Det kan ligge en feilkilde her ettersom det har vist seg at statsadvokatene ikke i alle tilfeller har hatt tilgang på informasjonsbehov som er skrevet inn i planene.

Statsadvokatene har vurdert at 8 av de 27 sakene ikke var tilstrekkelig etterforsket. Det er grunn til å tro at ved større bruk av etterforskningsplaner, både hva gjelder omfang og innhold, og med høyere fenomenforståelse, så ville dette tallet vært lavere.

Saksgjennomgangen viser at de aller fleste tilfellene der det var aktuelt med SARA-vurdering, så ble sakene fanget opp og vurdering foretatt. Når det gjelder øvrige beskyttelsestiltak så kan det stilles spørsmål ved om undersøkelsen i tilstrekkelig grad var egnet til å fange opp om

³ Kvalitetsundersøkelsen 2024 – Nordland politidistrikt

⁴ Riksadvokatens brev av 16.09.2021 "Riksadvokatens forventninger til rollen som påtalefaglig etterforskningsleder". Riksadvokatens rundskriv RA-2023-2 "Rundskriv om vold i nære relasjoner"

beskyttelsestiltak som besøksforbud og varetektsfengsling blir brukt i tilstrekkelig grad, og om for eksempel brudd på besøksforbud blir fulgt opp.

5 anbefalinger og tiltak

Statsadvokaten er av den oppfatning at det fremdeles er behov for å ha fokus på etterforskningsledelse og utarbeidelse av etterforskningsplaner.

Ved en nylig rundreise statsadvokatene gjorde i alle de geografiske driftsenhetene i Nordland politidistrikt, der statsadvokatene blant annet redegjorde for Kvalitetsundersøkelsen i voldtektssaker for 2024, fikk statsadvokatene gjentatte tilbakemeldinger på at etterforskere og jurister hadde behov for opplæring i Indicia.

Statsadvokaten anser dette for å være ekstra viktig nå. Statsadvokaten er kjent med at det er stor turnover på etterforskningsfeltet, og mange etterforskere kommer rett fra PHS der de ikke har fått (tilstrekkelig) opplæring i verktøyet. Disse etterforskerne har heller ikke fått deltatt i tidligere opplæringstilbud fra distriktet eller ved OÅO.

Statsadvokaten ønsker på denne bakgrunn å knytte de konkrete oppfølgingstiltakene for undersøkelsen til etterforskningsplaner.

- Statsadvokaten ber om at politidistriktet gir en redegjørelse for videre plan for implementering av rutinen for etterforskningsplaner, herunder opplæring i Indicia for de som har behov for det. Redegjørelsen bes gitt innen 30. januar 2026.
- Statsadvokatenes gjennomgang av etterforskningsplaner i saker hvor det er krav om slike overføres nå til seksjonspåtalelederne, men statsadvokatene vil følge opp arbeidet fremover, blant annet ved at seksjonspåtalelederne skal rapportere om funnene som gjøres.
- Statsadvokatene ber om at politidistriktet jobber for å sikre muligheter for PEL/etterforsker og PÅL sitt samarbeid i initialfasen og videre under etterforskingen.

Statsadvokatene vil fremover kunne tilby kompetanseheving blant annet knyttet til fenomenforståelse og arbeidet med etterforskningsplaner.

I riksadvokatens nasjonale føringer for statsadvokatenes fagledelse for 2026⁵ er det føringer for at statsadvokatene skal ha tilsyn på følgende områder:

1. Undersøkelser av politidistriktene med henblikk på om opplæring og oppfølging av nytilsatte politijurister og etterforskere er tilfredsstillende.
2. Undersøkelse knyttet til organiseringen av etterforskingen.

⁵ Riksadvokatens brev av 8. oktober 2025 "Riksadvokatens nasjonale føringer for fagledelsen i 2026".

Slik statsadvokaten vurderer det kan det være gode grunner til at statsadvokatene har et ekstra fokus på saker som gjelder vold og mishandling i nære relasjoner ved disse tilsynene. Ettersom Nordland statsadvokatembeter fra nyttår vil bli slått sammen med Trøndelag statsadvokatembeter og Troms og Finnmark statsadvokatembeter, og derfor skal ha en felles plan for fagledelse, så kan det være litt tidlig å konkludere på dette punktet.

Bodø 11. desember 2025

Jorild Steindal
statsadvokat

